

ACCEZ

ACcelerating Circular Economy Zuid-Holland

Concept programmaplan

CONCEPT

Datum

15-03-2018

Status

Concept

Versie 1.0

Inhoudsopgave

1. Doel en achtergrond	3
1.1 Kansen voor Zuid-Holland in de opkomende circulaire (kennis)economie	3
1.2 Fase van doorbreken en belemmeringen wegnemen	4
1.3 Triple Helix van kennis, bedrijven en overheden voor nieuwe verbindingen	4
2. Werkwijze	7
2.1 Werken vanuit gebiedsgerichte Transitie Opgaven	7
2.2 Programmaniveau: opbouwen van netwerken en competenties	13
3. Organisatie ACCEZ	14
4. Financiën	17
4.1 Kosten 2018	17
4.2 Meerjarenbegroting	17
4.3 Bekostiging	17
4.4 Bijdrage Kennisinstellingen in te hanteren tarieven	18

CONCEPT

1. Doel en achtergrond

DOELSTELLING ACCEZ

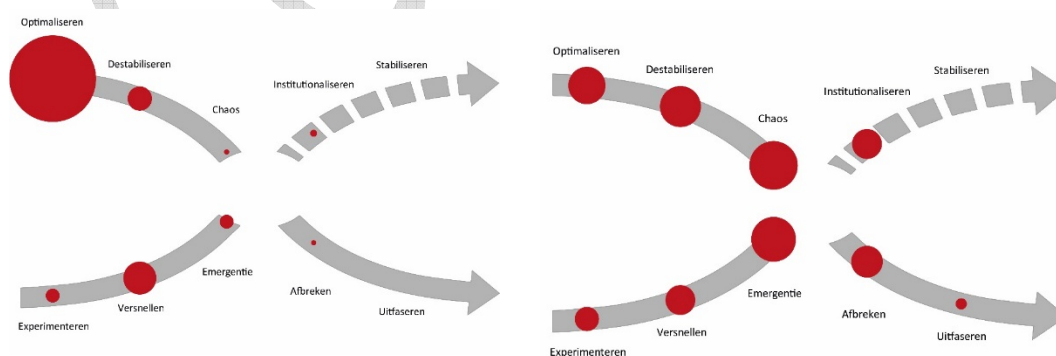
Het stimuleren en ondersteunen van het Zuid-Hollandse bedrijfsleven in de transitie naar een circulaire economie, door in een samenwerking van bedrijfsleven, wetenschap en overheid actiegericht kennis en innovaties te ontwikkelen en te valoriseren.

1.1 Kansen voor Zuid-Holland in de opkomende circulaire (kennis)economie

De circulaire economie is in opkomst. Dit is een nieuwe economie waarin de huidige lineaire economische ketens plaatsmaken voor nieuwe businessmodellen rond materialenkringlopen en hernieuwbare energie. De energietransitie loopt in de transitie naar circulaire economie voorop: er vinden nu al wereldwijd meer investeringen plaats in hernieuwbare energie, dan in lineaire, fossiele energie. Maar ook de transitie naar een materialeneconomie van open of gesloten kringlopen begint op gang te komen: of het nu om biobased brandstoffen gaat of innovatieve circulaire ontworpen producten, de innovaties zijn de R&D-fase al ontstegen en veroveren significant aandeel op mondiale grondstof- en productmarkten. In deze nieuwe, opkomende economie zien we de opkomst van een vernetwerkte 'performance'-economie, waarin diensten belangrijker worden voor bedrijven en burgers dan het bezit van de middelen die deze diensten leveren. Dit heeft een herwaardering van regionale autonomie en producten tot gevolg.

Deze opkomende markten bieden grote economische kansen aan Zuid-Holland om haar aantrekkelijk vestigingsklimaat ook in de nieuwe economie te behouden en haar burgers hoogwaardige werkgelegenheid te bieden. Zuid-Holland biedt hiervoor een unieke combinatie met o.a. de aanwezigheid van het haven-industrieel complex Rijnmond en de aanwezigheid van internationaal toonaangevende tuinbouwclusters zoals de Greenport Westland-Oostland. Het grote stedelijke gebied, afgewisseld met rurale gebieden, biedt kansen voor (peri)urbaan metabolisme. In de provincie vinden we verder al een groot aantal incubators, veel experimenteerruimte en netwerken gericht op innovatie gerelateerd aan de circulaire economie.

Zuid-Holland bevindt zich dus in een unieke positie. Een positie waarvan onze Provincie zich het niet kan veroorloven deze onbenut te laten, omdat de lineaire economie, waar we nu sterk in zijn, de komende decennia sterk zal krimpen (zie fig. 2).

Figuur 1 Transitiefase van lineaire naar resp. de circulaire materialen- en energie economie. (bron: Lodder, Roorda, Loorbach en Spork, 2017, 'Staat van Transitie: patronen van opbouw en afbraak in vijf domeinen', DRIFT).

1.2 Fase van doorbreken en belemmeringen wegnemen

De transitie naar een circulaire economie komt de komende jaren in een spannende fase. Zeker voor de materialeneconomie staan we nog maar aan het begin van de transitie waarbij de actieve koplopers vooral bezig zijn met gefragmenteerde experimenten en van doorbraken nog niet kan worden gesproken. Maar het is ook de fase waarin we, zeker in de energietransitie, wel richting die doorbraken en versnelling gaan. En dan wordt ook duidelijk, dat het oude systeem nog lang niet afgebroken is en er maar beperkt een nieuwe infrastructuur en institutioneel systeem aanwezig is voor de nieuwe circulaire economie. Als gevolg daarvan ondervinden innovaties van bedrijven en maatschappelijke initiatieven in de praktijk veel belemmeringen. Dit zijn deels **technologische** belemmeringen, maar grotendeels gaat het hier om andere zaken zoals:

- **Institutionele** belemmeringen, waaronder belemmeringen in **wet- en regelgeving** (bestaande wet- en regelgeving blokkeert soms innovatie);
- **Economische** belemmeringen (onder andere de focus op traditionele businessmodellen en de complexiteit om ketensamenwerking circulair te krijgen); en
- **Maatschappelijke** belemmeringen (bijvoorbeeld gebrek aan bewustzijn, gevoel van urgentie);

Veel van deze belemmeringen vinden hun oorsprong in onze **routines, cultuur en paradigma's**: burgers, overheden en bedrijven zijn zo gewend aan lineaire economie, dat circulaire modellen nog niet in onze oude manier van denken passen.

1.3 Triple Helix van kennis, bedrijven en overheden voor nieuwe verbindingen

Het sterke cluster van kennisinstellingen in Zuid-Holland kan samen met bedrijven en overheden een belangrijke rol spelen om deze belemmeringen te adresseren. Er is nu al veel kennis in verschillende wetenschappelijke disciplines om de belemmeringen en uitdagingen op het gebied van circulaire economie in de praktijk het hoofd te bieden. En er zijn al netwerken die verbindingen tussen wetenschap en praktijk leggen. Toch is er nog heel veel potentie onbenut. De wisselwerking tussen praktijk en wetenschap kan versterkt worden, door nieuwe verbindingen te leggen, zoals verbindingen tussen verschillende disciplines, verbindingen tussen verschillende sectoren of verbindingen tussen het publieke, commerciële en maatschappelijke domein.

Deze verbindingen ontstaan niet vanzelf: onbewust streeft men de circulaire economie vaak nog na vanuit de huidige economische structuren, disciplinaire grenzen tussen vakgebieden en scherpe scheiding tussen de markt, marktmeester en consument.

Bovendien is er nog veel potentie om in groter verband aan (kennis voor) de circulaire economie te werken. De circulaire economie vraagt ook om verbinding tussen de opgaven waar ondernemers en bedrijven zich iedere dag voorgesteld zien, en de grotere Transitie Opgaven vanuit systeem perspectief. Vanuit dat systeem perspectief kan ook aandacht komen voor de afbraak van het lineaire denken, organiseren en doen. En juist maatschappelijke *living labs* die *in real life* leren over radicale circulaire modellen, kunnen helpen in beeld te brengen welke barrières het bestaande systeem opwekt en hoe we die kunnen wegnemen. We zullen in het volgende hoofdstuk uitwerken hoe we in specifieke gebieden onderzoek naar de grote Transitie Opgaven van die gebieden koppelen aan onderzoek naar de concrete kennisvragen van bedrijven.

ACCEZ kan zo een regionale kennishub vormen, die voor de transitie naar de circulaire economie noodzakelijke nieuwe Triple Helix-verbindingen maakt (zie ook tekstkader).

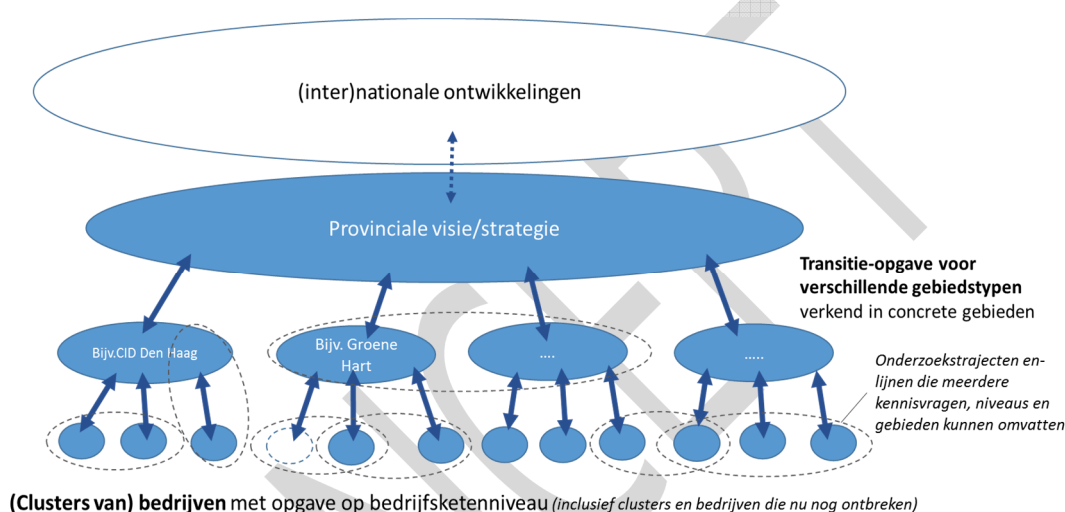
Gebruikmaken van bestaande verbindingen clusterorganisaties

In Zuid-Holland spelen (regionale) clusterorganisaties, zoals Groene Hart Werkt!, Cirkelstad, Clean Tech Delta, Biobased Delta of Greenport Westland Oostland en ook de Zuid-Hollandse regionale

ontwikkelmaatschappij InnovationQuarter al een belangrijke rol in de versnelling van de transitie rond circulaire thema's. Zij staan nauw in contact met het bedrijfsleven. ACCEZ wil in haar rol als regionale kennishub gebruikmaken van de bestaande verbindende netwerken die de clusterorganisaties bieden. De clusterorganisaties spelen daarom een belangrijke rol in de activiteiten van ACCEZ, zoals nu al in de pilots die voorbereid worden. ACCEZ zal vooral toegevoegde waarde hebben door voort te bouwen op initiatieven en tussen deze initiatieven verbindingen te leggen.

Relatie met het te ontwikkelen programma Circulair Zuid-Holland

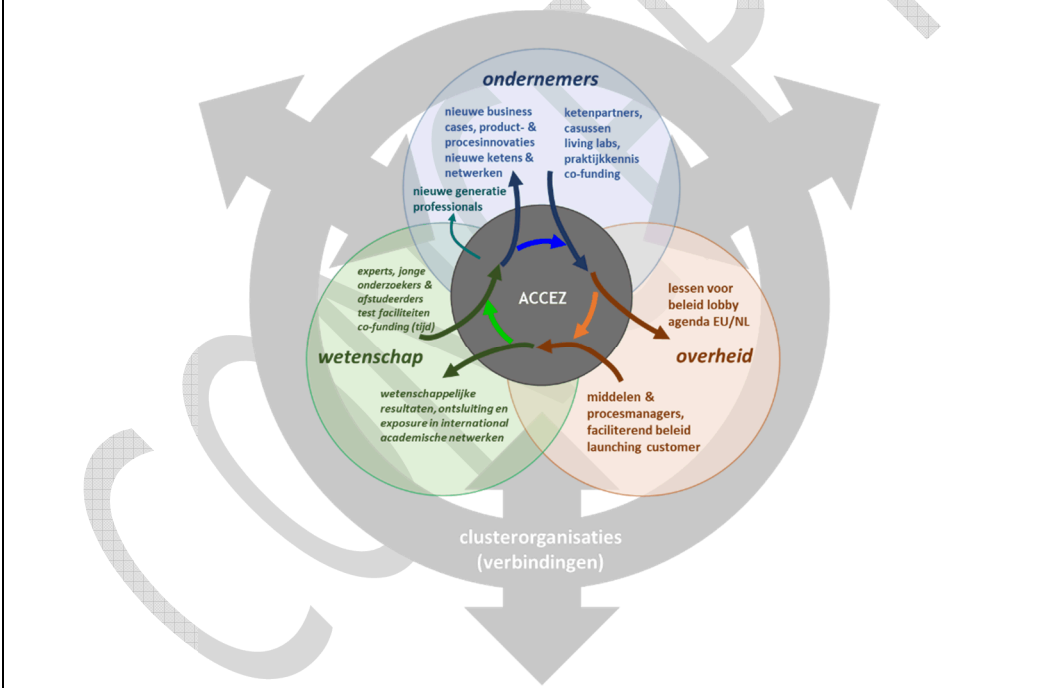
De provincie Zuid-Holland werkt parallel aan de totstandkoming van ACCEZ aan de ontwikkeling van een provincie breed programma Circulair Zuid-Holland. ACCEZ zal bottom-up-bijdragen aan dit programma. Andersom geeft het beoogde programma ACCEZ een kader en context.

Figuur 2: ACCEZ Transitieopgaven in relatie tot kaders en ontwikkelingen

Triple Helix-Model ACCEZ

Traditioneel wordt vaak gedacht in een model waarbij in de vroege fases van innovatie de wetenschap domineert, in latere fases de markt en waarin uiteindelijk de overheid een regulerende rol heeft. Voor transitie is dit innovatiemodel achterhaald: het is ook de overheid die in het beginstadium innovaties aanjaagt en steeds vaker worden sociale innovaties niet in een lab, maar (zo snel mogelijk) in de maatschappij in zogenaamde *living labs* ontwikkeld. ACCEZ kan ten opzichte van andere beleidsinitiatieven juist in deze vroege fase van sociale/maatschappelijke innovatie haar waarde toevoegen. In de Triple Helix zal in dit vroege stadium van innovatie elk van de partijen gevraagd worden om actief bij te dragen aan de innovatie. Andersom biedt deze werkwijze ook voor elk van de drie stromen (bedrijfsleven, overheid en wetenschap) een specifieke meerwaarde. Zo kan elk van deze groepen de resultaten gebruiken richting haar eigen netwerken en achterban. Zo kunnen wetenschappers resultaten via bijvoorbeeld publicaties in internationale netwerken onder de aandacht brengen, terwijl overheden juist belemmeringen die zij in de praktijk zien kunnen wegnemen of kunnen lobbyen richting hogere overheden met dit doel. Bedrijven kunnen kennisvragen wegzetten binnen het wetenschapsveld en invloed uitoefenen op beleid, wet- en regelgeving bij de overheid. Deze mechanismen genereren impact en stellen Zuid-Holland in staat zich te positioneren als een aantrekkelijke vestigingsplaats.

Figuur 3 Positionering ACCEZ

2. Werkwijze

ACCEZ is een meerjarig multidisciplinair kennisontwikkelings- en innovatie programma ter versterking van de circulaire economie in Zuid-Holland. Het programma is een schakelaar tussen kennisontwikkeling en de praktijk. Het voorziet in een blijvende koppeling van bedrijven, circulaire praktijkvraagstukken (en daarin voorbeelden van systeemfalen) aan kennispartijen die aan het programma deelnemen.

2.1 Werken vanuit gebiedsgerichte Transitie Opgaven

ACCEZ zal primair werken rondom Transitie Opgaven. Een Transitie Opgave is een ambitieuze, wetenschappelijk gefundeerde analyse van knelpunten en kansrijke ontwikkelingsrichtingen voor de ontwikkeling van de circulaire economie in een specifiek gebied en/of cluster binnen de provincie Zuid-Holland.

ACCEZ baseert de Transitie Opgaven op concrete barrières die bedrijven en maatschappelijke initiatieven ondervinden in hun circulaire projecten in het gebied. Deze barrières zijn de symptomen van systeemfalen en overstijgen het belang van individuele bedrijven. Op die manier ontdekken we in de praktijk welke barrières de bestaande systemen opwerpen en hoe we die kunnen wegnemen. Zodat nieuwe initiatieven makkelijker van de grond komen.

Om deze reden zullen kennisinstellingen en overheden in ACCEZ samen met clusters van bedrijven werken aan het analyseren van de praktijkvragen van bedrijven en deze vertalen naar onderzoeksvraagstukken. Deze onderzoeksvraagstukken worden door ACCEZ opgepakt voor de inzet van actiegericht middellangetermijnonderzoek. Actiegericht betekent dat er - naast funderend onderzoek - ook instrumenten worden ingezet om op de kortere termijn resultaten te bereiken waar het bedrijfsleven¹ concreet wat aan heeft. Zo levert ACCEZ een kennisbijdrage aan de fundamentele veranderingen die nodig zijn in de transitie naar een Circulaire Economie.

Proces ontwikkeling Transitie Opgave Plan

ACCEZ heeft tot doel een vruchtbare samenwerking in de Triple Helix te stimuleren en nieuwe kennis te leveren die cruciaal is voor een versterking van het transitieproces in het bedrijfsleven naar een circulaire economie. Dat vraagt om interactie en afstemming, waarin er langzaam een onderzoeksportfolio rondom Transitie Opgaven wordt opgebouwd bestaande uit programma's die een mix zijn van korte-termijn en lange-termijn, funderend onderzoek. Cruciaal bij de afweging/prioritering van de activiteiten is ook de strategische meerwaarde van de resultaten voor de duurzame toekomst van de provincie.

Het proces dat doorlopen wordt voor de uitvoering van een Transitie Opgave bestaat uit de volgende vijf stappen:

- 1) Definiëring van een Transitie Opgave in een gebied of sector

---

¹ ACCEZ richt zich in principe **niet op individuele bedrijven**, tenzij dit bedrijf duidelijk de groeikern voor een cluster of keten vormt. Voor individuele bedrijven kunnen we bijvoorbeeld afstudeerders aan bedrijven koppelen of beperkte activiteiten organiseren.

- 2) Uitwerken van een Transitie Opgave (TO).
Een TO is een wetenschappelijk gefundeerde analyse van knelpunten en kansrijke ontwikkelingsrichtingen voor de ontwikkeling van de circulaire economie in een specifiek gebied en/of cluster binnen de provincie Zuid-Holland.
- 3) Opstellen Uitvraag Transitie Opgave Plan (UTOP)
Een UTOP is een document waarin de kennisvragen uit de TO concreet worden gemaakt door ACCEZ. Een UTOP bevat in ieder geval vragen gericht op zowel lange als korte termijn onderzoek en randvoorwaarden voor stakeholder betrokkenheid uit de triple helix en multidisciplinariteit van onderzoek. De UTOP dient als een uitvraag aan de Kennisinstellingen.
- 4) Opstellen Transitie Opgave Plan (TOP)
Een TOP is een onderzoeksvoorstel dat wordt geformuleerd door Kennisinstellingen en in interactie met ACCEZ op een of meerdere onderdelen van een UTOP. De PI is verantwoordelijk voor de totstandkoming van het TOP. Het TOP gaat in ieder geval in op de aanpak van zowel het lange als het korte termijn onderzoek, bevat een overzicht van de in te zetten onderzoekers en disciplines, een plan voor stakeholderbetrokkenheid en een budgetvoorstel (inclusief co-financiering) en een beschrijving van de op te leveren resultaten. Op basis van een TOP kan de Directeur, na goedkeuring door de Board, een opdracht geven om het onderzoek uit te voeren en een besluit nemen over de toekenning van financiële middelen.
- 5) Opdrachtverlening Transitie Opgave Opdracht (TOO)
Een TOO is een opdracht die gegeven wordt door de Directeur en nader overeengekomen wordt in een overeenkomst om het onderzoeksvoorstel zoals verwoord in een TOP uit te voeren.

Ad 1) Definiëring Transitie Opgave (TO)

De eerste stap in een dergelijk proces is het identificeren van een geschikt onderwerp/thema. Hierbij ligt de focus op het vinden van een geschikt onderwerp/thema binnen een belangrijke economische sector of regionaal cluster in de provincie Zuid-Holland.

Dit identificatieproces wordt op twee manieren vormgegeven:

- 1) Top-down: vanuit het brede circulaire economie programma van de provincie, dat voeding geeft aan het duiden van de relevante thema's voor de Transitie Opgaven. Hierbij speelt de Board vanuit haar inhoudelijke betrokkenheid een belangrijke rol in het sturen op de zoekrichtingen naar de nieuwe Transitie Opgaven. Zij kan daarbij de Directeur opdracht geven een UTOP op te stellen.
- 2) Bottom-up: met vertegenwoordigers van Triple-Helix clusterorganisaties worden via lopende contacten en processen actuele vraagstukken vertaald naar Transitie Opgaven. Hiervoor is de loket functie van het kernteam en het netwerk van de Directeur cruciaal.

Onderwerpen voor een Transitieopgave hebben ten minste de volgende karakteristieken

- Een focus op een belangrijke economische sector of regionaal cluster in de provincie Zuid-Holland.
- Een duidelijk waarneembare behoefte of noodzaak voor een fundamentele omslag in functioneren van het maatschappelijk systeem, in relatie tot het streven naar een circulaire economie.

Op voorstel van de Directeur wordt een voorstel tot het ontwikkelen van een Transitie Opgave opgesteld, waarin is gemotiveerd waarom het onderwerp/thema kwalificeert als een mogelijke

Transitie Opgave, door middel van het definiëren van het probleemkader en urgentie. Er moet daarbij sprake zijn van een duidelijk waarneembare behoefte of noodzaak voor een fundamentele omslag in functioneren, in relatie tot het streven naar een circulaire economie.

Nadat de Board het voorstel heeft goedgekeurd, zal gestart worden met stap 2. Indien meerdere voorstellen voor het ontwikkelen van een Transitie Opgaven worden aangedragen, besluit de Board welke onderwerpen in welke volgorde verdere uitwerking behoeven.

Ad 2) Uitwerken Transitie Opgave (TO)

De tweede stap is het uitwerken van de Transitie Opgave. Deze stap heeft het karakter van een bottom-up-proces, en duurt maximaal 4 maanden, om urgentie en draagvlak in de praktijk te borgen.

De Directeur kan de Raad van Advies vragen hem te adviseren over de geformuleerde Transitie Opgave.

In deze fase zullen kennismakelaars en Program Officer in opdracht van de Directeur in nauwe samenwerking met cluster organisaties en Kennisinstellingen toewerken naar een goed gedefinieerde Transitie Opgave.

Ad 3) Opstellen Uitvraag Transitie Opgave Plan (UTOP)

Nadat in interactie met Kennisinstellingen, de actoren uit het gebied en de Triple-Helix clusterorganisaties, de Transitie Opgaven voldoende zijn uitgewerkt, wordt op basis hiervan als derde stap door het Kernteam onder verantwoordelijkheid van de Directeur een UTOP voorbereid en ter goedkeuring voorgelegd aan de Board. Het Kernteam bestaat uit:

1. De Directeur in een monitorende rol.
2. Een Program Officer als projectleider;
3. Een Kennismakelaar, in de regel geworven vanuit Kennisinstellingen

Dit team identificeert in interactie met relevante actoren op het gebied van de transitie, relevante clusterorganisaties, en wetenschappers van Kennisinstellingen de kernvragen die stakeholders rond de transitie ervaren. Die moeten door het team vertaald worden in daadwerkelijke lange-termijn transitievragen en een behoefte aan korte-termijn onderzoek.

De Directeur kan de Raad van Advies vragen hem te adviseren over de UTOP.

De UTOP beschrijft de verschillende elementen die belangrijk zijn om binnen het vastgestelde transitie-thema serieuze stappen te kunnen maken richting een circulaire economie, variërend van fundamentele kennis tot activiteiten als congressen en workshops om de behoeften van de stakeholders te kunnen bevredigen.

In ieder geval staan in de UTOP de volgende zaken:

- Concrete beschrijving van de kernvragen van de Transitie Opgave;
Deze kernvragen dienen zich te richten op het hogere abstractieniveau van de transitie en niet op operationele problemen van partijen in de triple helix.
- Vragen te beantwoorden met lange termijn onderzoek;
- Vragen te beantwoorden via korte termijn onderzoek;
- Eisen/wensen t.a.v. disseminatie/valorisatie;

- Een duidelijke beschrijving van de (economische) meerwaarde c.q. bruikbaarheid op korte en lange termijn van de onderzoeken voor de betrokken stakeholders (bedrijven, regio's ;
- Randvoorwaarden voor stakeholder betrokkenheid;
- Suggesties voor te betrekken wetenschappelijke disciplines;
- Beschrijving van de op te leveren resultaten door de Kennisinstellingen;
- Duur en omvang van het project, met een beschrijving van de mix tussen korte termijn en lange termijn onderzoek, indicatief een mix van 70% lange termijn en 30% korte termijn onderzoek;
- Indicatief 3-4 pagina's inhoud.

De Directeur brengt de UTOP in en vraagt goedkeuring aan de Board. De Board beoordeelt de uitgewerkte UTOP op basis van de beoordeling van de hierboven benoemde punten, en kan om aanvullingen en/of wijzigingen vragen binnen dit beoordelingskader. Na goedkeuring van de UTOP door de Board wordt deze door de Directeur aan de daartoe aangewezen contactpersonen van de Kennisinstellingen gezonden.

Ad 4) Opstellen Transitie Opgave Plan

De Kennisinstellingen zullen één Principal Investigator (PI) benoemen die optreedt als contactpersoon naar de Directeur en onder zijn of haar leiding wordt het voorstel verrijkt tot een Transitie Opgave Plan (TOP). Een TOP heeft de kenmerken van een Plan van Aanpak. Uitgangspunt is hierbij dat de PI ACCEZ functionarissen en clusterorganisaties betreft in het proces.

In de TOP staan, in aanvulling op hetgeen al in de UTOP is beschreven, de volgende extra zaken:

- Het benoemen van de PI en andere medewerkers binnen de TOP, alsmede hun rol daarbinnen;
- Een beschrijving van het lange-termijn onderzoek door onderzoekers (PhD's en postdocs) en het korte termijn onderzoek met een duidelijke budgetverdeling;
- Een beschrijving van de wijze waarop disseminatie plaatsvindt;
- Een beschrijving wat er aan resultaten wordt opgeleverd, zoals de beoogde wetenschappelijke publicaties.

De TOP moet in maximaal 3 maanden na het uitbrengen van de UTOP zijn uitgewerkt. De PI dient de TOP namens de Kennisinstellingen in bij de Directeur. Indien de TOP naar het oordeel van de Directeur voldoet aan de randvoorwaarden van de UTOP, wordt de TOP door de Directeur ter goedkeuring aan de Board voorgelegd. De Directeur kan de Raad van Advies vragen hem te adviseren over het ingediende Transitie Opgave Plan.

Ad 5) Opdrachtverlening (Transitie Opgave Opdracht) aan de Kennisinstellingen

Na goedkeuring van de TOP door de Board verleent de Directeur een opdracht, de Transitie Opgave Opdracht (TOO), aan de betrokken Kennisinstellingen. De Directeur monitort of uitvoering van de TOP conform opdracht geschiedt, en kan vanuit zijn/haar rol als opdrachtgever zo nodig ingrijpen als de Kennisinstellingen eventueel niet voldoen aan de aangegane verplichtingen.

Na indiening van de TOP moet de Board binnen 2 maanden een beslissing nemen tot een verlening van een TOO aan de Kennisinstellingen waarna zij met het onderzoek kunnen beginnen.

CONCEPT

Twee *pilot*-Transitie Opgaven

Er is gekozen voor een stapsgewijze opbouw van de Transitie Opgaven in ACCEZ. Al in september 2017 zijn we gestart met de voorbereiding op twee Transitie Opgaven (en daarbinnen bedrijfsvraagstukken) die de methodiek en werkwijze van de ACCEZ te toetsen: *Het Groene Hart Circulair* en *Central Innovation District Circulair*.

1. Het Groene Hart Circulair

Met behulp van Drift en van de kennismakelaar is de Transitieopgave en zijn de onderzoekslijnen en kennisvragen geformuleerd. Er zijn in elk geval twee onderzoekslijnen die een belangrijke positie innemen in de Transitieopgave voor het Groene Hart Circulair:

a) anders omgaan met afvalwetgeving. Hierbij gaat het om de knelpunten die ervaren worden bij het opnieuw gebruiken van reststoffen als grondstof in industriële processen of als middel om bodemdaling tegen te gaan. Geconstateerd is dat er juridische knelpunten zijn in de wetgeving omdat reststoffen snel betiteld worden als afvalstof. Maar er is ook een bestuurskundig probleem: de wijze waarop de verschillende overheden omgaan met de regelgeving werkt beperkend.

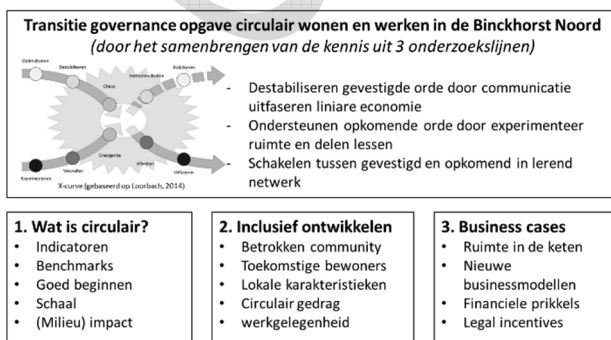
b) van individuele initiatieven naar regionale beweging. Hierbij gaat het erom dat er in het Groene Hart heel veel initiatieven zijn op het gebied van circulaire economie maar dat die initiatieven nauwelijks samenhang kennen en voor een deel tegen vergelijkbare problemen aan lopen. De uitdaging is hier om te bezien of er een regionale beweging op gang kan komen. Deze pilot kent een aantal bedrijven met een veelbelovende oplossing voor afvalstromen, die nu niet de kans krijgen deze oplossing grootschalig te testen. Betrokken partijen zijn o.a.:

- Groene Hart Werkt! (Triple Helix-netwerk, inhoudelijke sturing);
- LDE Cfs (kennismakelaar) & DRIFT (transitiespecialist);
- Bedrijven.

2. Central Innovation District Circulair

Het draait bij deze Transitie Opgave vooral om belemmeringen voor de circulaire gebiedsontwikkelingen in verstedelijkt gebied. Specifiek in dit gebied in Den Haag ligt een grootschalige (her)ontwikkelingsopgave op commercieel vlak (kantoren) en sociaal vlak (woningbouw) en uitdagingen op het gebied van afval en reststromen (Binckhorst Noord).

De volgende transitieopgave, de 3 daarbij behorende onderzoekslijnen en de volgende kennisvragen zijn gedefinieerd:

Betrokken partijen zijn o.a.:

- Gemeente Den Haag (initiator CID);
- Cirkelstad (Triple Helix-netwerk, inhoudelijke sturing);
- LDE Cfs (kennismakelaar) & DRIFT (transitiespecialist);
- Bedrijven.

Voor beide Transitie Opgaven wordt nu onder leiding van PI's een integraal onderzoeksvorstel voorbereid. Het resultaat is een plan van aanpak voor de uitvoering van de twee Transitie Opgaven in 2018 bij de start van ACCEZ.

In 2018 werken we aan de ontwikkeling van nieuwe Transitie Opgaven. Hierbij gebruiken we de opgedane kennis en ervaring van de Transitie Opgaven Het Groene Hart Circulair en Central Innovation District Circulair om de opgaven te selecteren die de grootste impact hebben.

2.2 Programmaniveau: opbouwen van netwerken en competenties

Naast de Transitie Opgaven is het echter ook belangrijk op programmaniveau de lessen uit de concrete opgaven te leren en verbindingen te leggen. We voorzien daarom op dit niveau in de opbouw van een netwerk en organiseren daarbinnen activiteiten. Dit netwerk houden we licht en we werken hiervoor zo veel mogelijk samen met bestaande netwerken, zoals de bestaande clusterorganisaties. Voor een dergelijk netwerk voorzien we nu de volgende functies, die we samen met stakeholders verder vorm zullen geven:

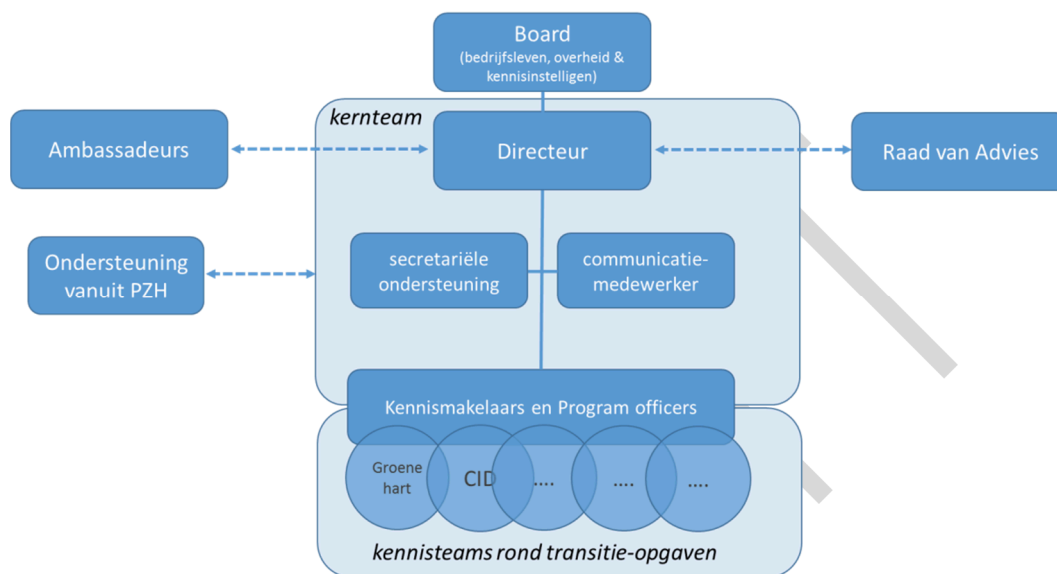
- Het 'makelen en schakelen', door waar nodig en gevraagd buiten de context van de Transitie Opgaven direct verbindingen te maken tussen wetenschap en praktijk, waaronder het verbinden van masterstudenten aan het bedrijfsleven;
- Het opzetten van leergemeenschappen door het organiseren van bijeenkomsten met koplopers en *early adopters* uit diverse sectoren rondom gezamenlijke thema's;
- Het verspreiden van lessen over barrières in de circulaire economie en *bottom-up*-bijdragen aan de op handen zijnde Zuid-Hollandse strategische agenda voor circulaire economie (die de concrete opgaven ook weer context geeft);
- Lobby en agendering van de opgedane lessen en inzichten met als doel de doorwerking van deze inzichten in beleid en wet- en regelgeving van de relevante overheden;
- Het verkrijgen van exposure door ACCEZ te *framen* als koploper in de transitie naar de circulaire economie.
- Aansluiting bij ontwikkelingen en activiteiten op het gebied van kennis en innovatie in de circulaire economie.

Daarnaast is er op programmaniveau een actieve rol voor de board (zie ook Hoofdstuk 3) en wordt op datzelfde niveau gewerkt aan het via het groeimodel verder ontwikkelen van ACCEZ. Hierop gaan we in het volgende hoofdstuk, over organisatie, verder in.

3. Organisatie ACCEZ

De samenwerkingsovereenkomst stelt een organisatievorm voor die bestaat uit drie organen en die voorziet in een wisselwerking tussen de verschillende lagen:

1. Board;
2. Raad van Advies;
3. Directeur.

Figuur 2 Organisatievorm ACCEZ

Board

De Board is het hoogste orgaan binnen de organisatie van deze samenwerking en vormt de brug tussen het bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheidsinstanties. De board zet de strategische lijn van ACCEZ uit en sluit aan op al ingezette strategieën zoals geïnitieerd door de Economic Board Zuid-Holland en de RNE. De board geeft daarmee sturing op thema's en onderwerpen en geeft kaders waarbinnen ACCEZ opereert.

De board heeft de volgende taken en is bevoegd tot het:

- a) Benoemen van de voorzitter van de Board;
- b) Vaststellen van het jaarplan, de jaarlijkse begroting en het (financieel) jaarverslag;
- c) Vaststellen van de kaders waarbinnen ACCEZ opereert;
- d) Voordragen van de Directeur;
- e) Goedkeuren van voorstellen die door de Directeur ter besluitvorming worden voorgelegd met betrekking tot (1) welke TO uit te werken, (2) voor welke TO's een UTOP wordt gemaakt en (3) goedkeuring van de opgestelde UTOP en (4) goedkeuring van een TOP binnen de in de bijlage 4 beschreven termijnen.
- f) Vaststellen van de monitoringverslagen van de TO's.

Samenstelling

De Board bestaat uit één afgevaardigde vanuit elke Partij (hierna individueel te noemen: "lid") en is bevoegd tot het nemen van de onder 2.2.1 voornoemde besluiten. De Directeur is

secretaris van de Board en heeft geen stemrecht. Iedere Partij draagt er zorg voor dat diens afgevaardigde over voldoende bevoegdheden beschikt om namens die Partij op de daarvoor bedoelde vergadering de beslissingen te nemen als waartoe de Board bevoegd is.

Stemverhouding

- a) De stemverhouding is zodanig dat ieder lid één stem heeft. De Provincie heeft een vetorecht op alle besluiten van de Board die staan genoemd in art. 2.2.1.
- b) Besluiten worden genomen met een tweederde (2/3) meerderheid van de uitgebrachte stemmen.
- c) De Board kan geen besluiten nemen tenzij tweederde (2/3) van haar leden aanwezig is op de vergadering.
- d) Een lid dat heeft aangegeven de overeenkomst te willen beëindigen en dit aan de voorzitter van de Board heeft bevestigd, verliest na deze bevestiging zijn stemrecht ten einde de Board in staat te stellen hierover een beslissing te nemen.

Vergadering

- a) De voorzitter van de Board roept de vergadering tenminste elk kwartaal bijeen.
- b) De leden van de Board kunnen een schriftelijk verzoek indienen bij de voorzitter om in vergadering bij elkaar te komen.
- c) De voorzitter doet binnen 14 dagen voorafgaand aan de vergadering een schriftelijke mededeling en stelt een schriftelijke agenda voor.
- d) De aanwezige leden hebben de mogelijkheid een agendapunt toe te voegen door een schriftelijke mededeling aan de voorzitter tot 2 werkdagen voorafgaand aan de vergadering.
- e) De aanwezige leden kunnen op de vergadering in meerderheid overeenkomen om een agendapunt toe te voegen aan de agenda van de vergadering.
- f) Besluiten kunnen eveneens genomen worden buiten de vergadering om indien de voorzitter een schriftelijk stuk ter goedkeuring aan de leden van de Board voorlegt en de meerderheid van de leden hiermee instemt.
- g) De secretaris van de Board doet schriftelijke verslaglegging van de vergaderingen en van alle genomen besluiten tijdens de vergadering. Binnen twee weken stuurt de secretaris het conceptverslag met alle genomen besluiten naar de leden van de Board.
- h) Het conceptverslag met alle genomen besluiten wordt vastgesteld indien geen der leden van de Board binnen 15 dagen na verzending hier schriftelijk bezwaar tegen heeft gemaakt.
- i) Beslissingen, tenzij anders beschreven, zijn alleen bindend als alle leden instemmen met genoemd onderdeel van de notulen.

Raad van Advies

De Raad van Advies voorziet de Directeur van advies over de TO's, UTO's en TOP's.

De Raad zelf zal bestaan uit vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, wetenschappers en andersoortige sleutelpartijen die actief zijn in de ontwikkeling van de circulaire economie.

De Directeur stelt de leden van de Raad van Advies samen. De leden van de Raad van Advies nemen op persoonlijke titel zitting in de Raad van Advies en kiezen een voorzitter uit hun midden.

Stemverhouding

- a) Alle leden van de Raad van Advies hebben ieder één stem.
- b) Besluiten worden genomen met een tweederde (2/3) meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

Vergadering

De Raad van Advies komt op afroep door de Directeur bijeen. De Raad van Advies sluit aan bij de regels van de vergadering zoals opgenomen in 2.2.4. Het staat de Raad van Advies echter vrij zelf tot een andere regeling te komen.

Directeur

De directeur is verantwoordelijk voor de dagelijkse leiding van ACCEZ en legt daarover verantwoording af aan de Board. De Directeur heeft de volgende taken en bevoegdheden:

- a) Samenstellen van het Kernteam ACCEZ. Het Kernteam staat onder leiding van de Directeur en kan bestaan uit Program Officer(s), Kennismakelaar(s), Communicatiemedewerker(s) en secretariële ondersteuning;
- b) Het managen van het operationele en financiële kader van ACCEZ;
- c) Opstellen en uitvoeren van het Jaarplan. Stelt de begroting en het jaarverslag op en is verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering (financiën, communicatie, etc.);
- d) Is verantwoordelijk voor en het aantrekken van aanvullende financiële middelen voor de bekostiging van TO's;
- e) Is secretaris van de Board;
- f) Het opstellen en voorleggen van TO's, UTOP's, TOP's en TOO's ter goedkeuring voor aan de Board;
- g) De directeur verstrekt na goedkeuring van de Board van een TOP, namens de Provincie een TOO aan de Kennisinstellingen.
- h) Stelt de Raad van Advies samen met inachtneming met wat gebruikelijk is in vergelijkbare projecten;
- i) Monitort de voortgang van het programma en rapporteert hierover aan de Board;
- j) Werkt nauw samen met het bedrijfsleven, overheid en Kennisinstellingen aan de TO's;
- k) Werft Ambassadeurs voor ACCEZ;
- l) Stelt een communicatieprotocol op waarin afspraken tussen Partijen zijn vastgelegd over externe communicatie. Dit protocol is gereed binnen 3 maanden na ondertekening van deze overeenkomst;
- m) Vertegenwoordigt de organisatie naar buiten toe en is eerste aanspreekpunt voor externe contacten.

4. Financiën

Dit hoofdstuk bestaat uit een inschatting van kosten voor 2018 (4.1), het gehele programma (4.2) en een overzicht van de beschikbare bekostiging (4.3) inclusief voorwaarden waartegen de financiële middelen kunnen worden ingezet en de bijdrage van de universiteiten (LDE/WUR).

4.1 Kosten 2018

Organisatiekosten ACCEZ 2018:

ORGANISATIEKOSTEN ACCEZ	FTE/Jaar	Aantal	2018 (1 april- 31 dec)	2019 -2021
Algemeen directeur	0.6		€ 54,000	€ 72,000
Sectariele ondersteuning	0.6	1	€ 20,250	€ 27,000
Communicatie (incl. materiaalkosten, bijeenkomsten)			€ 133,000	€ 129,000
<i>Kennisevents (inclusief lancering)</i>		3	€ 50,000	€ 50,000
<i>Inzet communicatieadviseur</i>	0.4	1	€ 18,000	€ 24,000
<i>Productiekosten (film, drukwerk, materiaal)</i>			€ 40,000	€ 30,000
<i>Campagnes</i>			€ 5,000	€ 5,000
<i>Website/online media</i>			€ 20,000	€ 20,000
Accountant & juridische kosten			€ 5,000	€ 15,000
Program Officer	0.4	2	€ 36,000	€ 48,000
Kennismakelaars	0.4	2	€ 36,000	€ 48,000
Onvoorzien (10%)			€ 28,425	€ 33,900
BIJDRAGE TRANSITIEOPGAVEN (periode 1 april t/m 31 december 2018)	FTE/Jaar	Aantal	€	410,000
Middel/lange termijn onderzoek			€	320,000
<i>Transitieopgave Groene Hart (start per 1 april 2018)</i>		1	2	€ 120,000
<i>Transitieopgave CID (start per 1 april 2018)</i>		1	2	€ 120,000
<i>Transitieopgave 3 (start per Q4 2018)</i>		1	2	€ 40,000
<i>Transitieopgave 4 (start per Q4 2018)</i>		1	2	€ 40,000
Programmabreed onderzoek			€	90,000
Korte termijn onderzoek			€	96,000
Bijdrage LDE en WUR voor middellange termijn onderzoek -/- 50% (geen doorbelasting overhead & gereduceerde tarieven)			€	112,000
EINDTOTAAL ACCEZ periode 1 april 2018 - 31 december 2018			€	834,675

De organisatiekosten zijn niet sec 'overhead' maar dekken ook de voor de transitieversnelling belangrijke inzet van de kennismakelaars en program officers af.

4.2 Meerjarenbegroting

De meerjarenbegroting is, mede gebaseerd op het totale budget en de afgesproken percentages organisatiekosten/onderzoek als volgt opgebouwd:

MEERJARENBEGROTING (indicatief vanaf 2019)	2018 (vanaf 1 april)	2019	2020	2021 (tot 1 april)	2022	TOTAAL
ORGANISATIEKOSTEN	€ 312,675	€ 372,900	€ 372,900	€ 372,900	€ 93,225	€ 1,524,600
TRANSITIEOPGAVEN						
<i>Kosten PZH middelen TOPS (korte en lange termijn onderzoek)</i>	€ 320,000	€ 776,025	€ 776,025	€ 776,025	€ 194,006	€ 2,842,081
<i> waarvan korte termijn (circa 30%)</i>	€ 96,000	€ 349,211	€ 349,211	€ 349,211	€ 104,763	€ 1,248,397
<i> Programmabreed onderzoek</i>	€ 90,000	€ 90,000	€ 90,000	€ 90,000	€ 22,500	€ 382,500
TOTALE UITGAVEN PZH	€ 410,000	€ 866,025	€ 866,025	€ 866,025	€ 216,506	€ 3,224,581
<i>Co-funding LDE/WUR midden lange termijn onderzoek (50%)</i>	€ 160,000	€ 388,013	€ 388,013	€ 388,013	€ 97,003	€ 1,224,038
Totale financiering onderzoek	€ 570,000	€ 1,254,038	€ 1,254,038	€ 1,254,038	€ 313,509	€ 4,332,113
<i>Totale kosten onderzoek inclusief co-funding</i>	€ 570,000	€ 1,254,038	€ 1,603,249	€ 1,603,249	€ 418,273	€ 5,797,016

In de jaarplannen voor 2019 kan de Directeur een verfijning maken van de begroting van 2019 en de daarop volgende jaren.

4.3 Bekostiging

- De Provincie draagt 4,75 miljoen euro exclusief BTW bij aan ACCEZ. Hierbij wordt gestreefd naar een bijdrage van maximaal 30% voor de overhead/organisatiekosten en

70% voor onderzoek. Van deze 70% zal ongeveer 30% van de bijdrage gealloceerd worden aan korte termijn onderzoek en 70% aan lange termijn onderzoek.

- b) De Provincie zal de bijdrage doen in de vorm van opdrachtverleningen op grond van artikel 2:24 g Aanbestedingswet.
- c) Voor het Langlopend Onderzoek krijgen de Kennisinstellingen hun loonkosten vergoed en nemen overige kosten voor eigen rekening (conform NWO methodiek), zoals verder uitgewerkt in Bijlage 7.
Voor het Kortlopend Onderzoek krijgen de Kennisinstellingen de integrale kostprijs vergoed zoals verder uitgewerkt in Bijlage 7.
- d) VNO NCW zet haar netwerk en instrumenten in voor ACCEZ om ondernemers te activeren en samenwerking tussen ondernemers en kennisinstellingen te bevorderen. Hiertoe zet VNO NCW onder andere haar netwerk groene groeiers in.

4.4 Bijdrage Kennisinstellingen in te hanteren tarieven

Langlopend onderzoek

De bijdrage van de Kennisinstellingen aan het Langlopend (fundamenteel) onderzoek wordt bepaald middels de zogenaamde NWO-methodiek. Deze afspraken worden jaarlijks tussen NWO en de VSNU vastgesteld. Dat betekent dat de Kennisinstellingen enkel hun bruto loonkosten plus vaste opslagen vergoed krijgen, en alle overige kosten (overhead) voor eigen rekening nemen. Reis- en verblijfkosten en andere materiele kosten worden separaat afgerekend.

Onder Langlopend onderzoek wordt verstaan: fundamenteel onderzoek, waarbij postdocs en PhD's doorlopend worden ingezet.

De tarieven voor het Langlopend onderzoek zijn als volgt:

Tarieven Universiteit Leiden (UL) en Delft University of Technology (TUD)

Voor de Langlopende onderzoektarieven wordt uitgegaan van de Tabel interne tarief UL of TUD per/dag/uur.

	O.b.v. 1634 uur/jaar	O.b.v. 1519 uur/jaar							
	Interne tarief TUD p/uur ***	Interne tarief UL p/uur ****	Interne tarief TUD p/dg ***	Interne tarief UL p/dg ****	Integrale Kostprijs TUD p/uur ***	Integrale Kostprijs UL p/uur ****	Integrale Kostprijs TUD p/dg ***	Integrale Kostprijs UL p/dg ****	
PhD jaar 1	26	26	210	207	66	52	527	415	
PhD jaar 2	31	30	245	243	70	56	562	450	
PhD jaar 3	32	32	256	255	72	58	573	462	
PhD jaar 4	34	33	269	268	73	59	586	475	
	122	122	980	973	281	225	2.249	1.803	
Postdoc (Schaal 10.07/11.0)*	39	41	310	330	78	67	627	537	
Senior (max schaal 13)*	64	68	513	545	104	94	831	753	
Hoogleraar (max schaal H1)*	98	99	783	790	138	125	1.100	997	
NWP MBO (schaal 7.5)	31	30	244	243	70	56	561	450	
NWP HBO (schaal 9.3)	36	37	291	294	76	63	609	502	
NWP WO (schaal 11.2)		44		354		70		561	

Tarieven Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR)

Voor de langlopende onderzoektarieven wordt uitgegaan van de Tabel interne tarief per uur/dag.

EUR				
uren per jaar	1680			
uren per dag	8			
	intern tarief EUR	Interne tarief EUR	Integrale Kostprijs EUR	Integrale Kostprijs EUR
	p/uur	per dag	p/uur	p/dg
PhD jaar 1	23	188	35	281
PhD jaar 2	27	220	41	330
PhD jaar 3	29	230	43	346
PhD jaar 4	30	242	45	363
Postdoc (Schaal 10.07/11.0)*	37	298	56	447
Senior (max schaal 13)*	62	493	92	740
Hoogleraar (max schaal H1)*	102	813	152	1219
NWP MBO (schaal 7.5)	30	237	45	356
NWP HBO (schaal 9.3)	35	283	53	425

Tarieven WUR (Wageningen University en Wageningen Research)

Voor de langlopende onderzoektarieven wordt uitgegaan van de Tabel intern tarief per uur/dag.

	O.b.v. 1565 uur/jaar	O.b.v. 1320 uur/jaar			O.b.v. 1565 uur/jaar	O.b.v. 1320 uur/jaar		
	Interne tarief WU	Interne tarief WR	Interne tarief WU	Interne tarief WR	Integrale Kostprijs WU	Integrale Kostprijs WR	Integrale Kostprijs WU	Integrale Kostprijs WR
	p/uur ***	p/uur ****	p/dg ***	p/dg ****	p/uur ***	p/uur ****	p/dg ***	p/dg ****
PhD jaar 1	27	n/a	216	n/a	53	n/a	424	n/a
PhD jaar 2	29	n/a	232	n/a	58	n/a	464	n/a
PhD jaar 3	32	n/a	256	n/a	63	n/a	504	n/a
PhD jaar 4	35	n/a	280	n/a	69	n/a	552	n/a
	123	n/a	984	n/a	243	n/a	1944	n/a

Postdoc (Schaal 10/11)	46	60	368	480	87	99	696	792
Senior (Schaal 12)	61	74	488	592	118	123	944	984
Senior (Schaal 13-14)	70	87	560	696	137	144	1096	1152
Hoogleraar (Schaal 15-18)	92	110	736	880	179	180	1432	1440
NWP MBO (schaal 7-9)	38	47	304	376	74	79	592	632
NWP HBO (schaal 7-9)	38	47	304	376	74	79	592	632
NWP WO (schaal 10-11)	46	60	368	480	87	99	696	792

Kortlopend onderzoek

Voor het Kortlopend (toegepast) onderzoek krijgen de Kennisinstellingen hun integrale kostprijs vergoed. Dat betekent dat de Kennisinstellingen enkel hun daadwerkelijke kosten vergoed krijgen (loonkosten, overhead en faciliteiten). Reis- en verblijfkosten en andere materiele kosten worden separaat afgerekend.

Onder Kortlopend onderzoek wordt verstaan: een variabele inzet van toegepast onderzoek met een beperkte doorlooptijd, afhankelijk van het onderzoek en de benodigde kennis gedurende de TOO.

De tarieven voor het Kortlopend onderzoek zijn als volgt:

Tarieven UL en de TUD

Voor de Kortlopende onderzoekstarieven wordt uitgegaan van de tabel Integrale Kostprijs UL of TUD per/dag/uur.

	O.b.v. 1634 uur/jaar	O.b.v. 1519 uur/jaar						
	Interne tarief TUD p/uur ***	Interne tarief UL p/uur ****	Interne tarief TUD p/dg ***	Interne tarief UL p/dg ****	Integrale Kostprijs TUD p/uur ***	Integrale Kostprijs UL p/uur ****	Integrale Kostprijs TUD p/dg ***	Integrale Kostprijs UL p/dg ****
PhD jaar 1	26	26	210	207	66	52	527	415
PhD jaar 2	31	30	245	243	70	56	562	450
PhD jaar 3	32	32	256	255	72	58	573	462
PhD jaar 4	34	33	269	268	73	59	586	475

	122	122	980	973	281	225	2.249	1.803
Postdoc (Schaal 10.07/11.0)*	39	41	310	330	78	67	627	537
Senior (max schaal 13)*	64	68	513	545	104	94	831	753
Hoogleraar (max schaal H1)*	98	99	783	790	138	125	1.100	997
NWP MBO (schaal 7.5)	31	30	244	243	70	56	561	450
NWP HBO (schaal 9.3)	36	37	291	294	76	63	609	502
NWP WO (schaal 11.2)		44		354		70		561

Tarieven Erasmus Universiteit Rotterdam

Voor de Kortlopende onderzoektarieven wordt uitgegaan van de tabel Integrale Kostprijs per/dag/uur.

EUR				
uren per jaar	1680			
uren per dag	8			
	intern tarief EUR	Interne tarief EUR	Integrale Kostprijs EUR	Integrale Kostprijs EUR
	p/uur	per dag	p/uur	p/dg
PhD jaar 1	23	188	35	281
PhD jaar 2	27	220	41	330
PhD jaar 3	29	230	43	346
PhD jaar 4	30	242	45	363
Postdoc (Schaal 10.07/11.0)*	37	298	56	447
Senior (max schaal 13)*	62	493	92	740
Hoogleraar (max schaal H1)*	102	813	152	1219
NWP MBO (schaal 7.5)	30	237	45	356
NWP HBO (schaal 9.3)	35	283	53	425

Tarieven Wageningen University en Wageningen Research (tarieven 2018)

<i>Funciecategorie</i>	<i>Integrale tarieven WU</i>	<i>Integrale tarieven WR</i>	<i>Markttarieven WU/WR</i>
Categorie I (schaal 1-6)	59	61	77
Categorie II (schaal 7-9)	74	79	102
Categorie III (schaal 10-11)	87	99	128
Categorie IV (schaal 12)	118	123	159
Categorie V (schaal 13-14)	137	144	184
Categorie VI (schaal 15-18)	179	180	224

De bijdrage van de Kennisinstellingen wordt berekend aan de hand van het verschil tussen het commerciële tarief en de integrale kostprijs van de Kennisinstellingen.

CONCEPT